

सत्यमेव जयते
भारत का राजपत्र
The Gazette of India

भारताचे राजपत्र

असाधारण
EXTRAORDINARY
असाधारण

भाग 12 अनुभाग 1
Part XII Section 1
भाग द्वारा अनुभाग १

प्राधिकार से प्रकाशित
PUBLISHED BY AUTHORITY
प्राधिकाराद्वारे प्रकाशित

सं. 1]	नई दिल्ली, 8 अक्टूबर 1998/16 आश्विन, (शक) 1920	[खण्ड 9
No. 1]	NEW DELHI, 8 OCTOBER 1998/16 ASHWINA, (SAKA) 1920	[Vol. 9
अंक १]	नवी दिल्ली, ८ ऑक्टोबर १९९८/१६ आश्विन, (शके) १९२०	[खंड ९

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

विधी और न्याय मंत्रालय
(विधायी विभाग)

नई दिल्ली, 8 अक्टूबर 1998/16 आश्विन, (शक) 1920

(1) दि इनलॅन्ड वॉटरवेज अथॉरिटी ऑफ इंडिया एक्ट, 1985, (2) दि नॅशनल हायवे अथॉरिटी ऑफ इंडिया एक्ट, 1988, (3) दि ट्रान्सप्लान्टेशन ऑफ ह्यूमन ऑर्गन्स एक्ट, 1994, (4) दि टेररिस्ट अॅफेक्टेड एरिया (स्पेशल कोर्ट्स) एक्ट, 1984, (5) दि एम्प्लॉईज स्टेट इन्स्युरन्स एक्ट, 1948, (6) दि फॉरिन मॅरिज एक्ट, 1969 के मराठी अनुवाद राष्ट्रपती के प्राधिकार से प्रकाशित किये जाते हैं और ये प्राधिकृत पाठ (केंद्रीय विधि) अधिनियम, 1973 (1973 का 50) की धारा 2 के खण्ड (क) के अधीन उनके मराठी प्राधिकृत पाठ समझे जाएंगे।

MINISTRY OF LAW AND JUSTICE
(LEGISLATIVE DEPARTMENT)

New Delhi, dated 8th October 1998/16 Ashwina (Saka) 1920

The Translations in Marathi of the (1) The Inland Waterways Authority of India Act, 1985, (2) The National Highways Authority of India Act, 1988, (3) The Transplantation of Human Organs Act, 1994, (4) The Terrorist Affected Areas (Special Courts) Act, 1984, (5) The Employees State Insurance Act, 1948, (6) The Foreign Marriage Act, 1969 are hereby published under the authority of the President and shall be deemed to be the authoritative texts thereof in Marathi under clause (a) of section 2 of the Authoritative Texts (Central Laws) Act, 1973 (50 of 1973).

विधि व न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नवी दिल्ली, दिनांक ८ ऑक्टोबर १९९८/१६ आश्विन, (शके) १९२०

पुढील अधिनियमांचे म्हणजे (१) दि इनलॅण्ड वाटरवेज ॲथॉरिटी ऑफ इंडिया ॲक्ट, १९८५, (२) दि नॅशनल हायवे ॲथॉरिटी ऑफ इंडिया ॲक्ट, १९८८ (३) दि ट्रान्सप्लान्टेशन ऑफ ह्युमन ऑर्गन्स ॲक्ट, १९९४, (४) दि टेररिस्ट ॲफेक्टेड एरिया (स्पेशल कोर्ट्स) ॲक्ट, १९८४, (५) दि एम्प्लॉईज स्टेट इन्स्युरन्स ॲक्ट, १९४८ (६) दि फॉरिन मॅरिज ॲक्ट, १९६९ या अधिनियमांचे मराठी अनुवाद याद्वारे राष्ट्रपतींच्या प्राधिकाराने प्रसिद्ध करण्यात येत असून "प्राधिकृत पाठ (केंद्रीय विधि) अधिनियम, १९७३" (१९७३ चा अधिनियम क्रमांक ५०) याच्या कलम २, खंड (क) अन्वये हे अनुवाद त्या अधिनियमांचे प्राधिकृत पाठ आहेत असे समजले जाईल.

निर्देशसूची
INDEX

अधिनियमाचे नाव Name of the Act	पृष्ठ क्रमांक Page No.
१. भारताचे अंतर्देशीय जलमार्ग प्राधिकरण अधिनियम, १९८५ The Inland Waterways Authority of India Act, 1985	३
२. भारताचे राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण अधिनियम, १९८८ The National Highways Authority of India Act, 1988	१३
३. मानवी अवयव प्रतिरोपण अधिनियम, १९९४ The Transplantation of Human Organs Act, 1994	२१
४. दहशतप्रस्त क्षेत्रे (विशेष न्यायालये) अधिनियम, १९८४ The Terrorist Affected Areas (Special Courts) Act, 1984	३०
५. कर्मचारी राज्य विभा अधिनियम, १९४८ The Employees' State Insurance Act, 1948	३९
६. विदेशी विवाह अधिनियम, १९६९ The Foreign Marriage Act, 1969	९०

कर्मचारी राज्य विमा अधिनियम, १९४८

[सन १९४८ चा अधिनियम क्रमांक ३४]

(१ मार्च, १९९८ रोजी यथाविद्यमान)

[१९ एप्रिल, १९४८]

आजारपण, प्रसुती आणि सेवाजन्य इजा यांच्या बाबतीत कर्मचाऱ्यांकरिता विवक्षित लाभांबाबत उपबंध करण्यासाठी व त्या संबन्धातील विवक्षित इतर बाबींकरिता उपबंध करण्यासाठी अधिनियम.

ज्याअर्थी, आजारपण, प्रसुती व सेवाजन्य इजा यांच्या बाबतीत कर्मचाऱ्यांकरिता विवक्षित लाभांबाबत उपबंध करणे व त्या संबन्धातील विवक्षित इतर बाबींकरिता उपबंध करणे समयोचित आहे.

त्याअर्थी, याद्वारे पुढीलप्रमाणे अधिनियमित करण्यात येत आहे.

प्रकरण एक

प्रारंभिक

संक्षिप्त नाव,
विस्तार व प्रारंभ.

१. (१) या अधिनियमास, कर्मचारी राज्य विमा अधिनियम, १९४८ असे म्हणता येईल.
- (२) त्याचा विस्तार * * * * * संपूर्ण भारतभर आहे.
- (३) तो केंद्र शासन शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे नियत करील अशा दिनांकास किंवा दिनांकाना अंमलात येईल आणि या अधिनियमाच्या वेगवेगळ्या उपबंधांसाठी आणि * [वेगवेगळ्या राज्यांसाठी किंवा त्यांच्या वेगवेगळ्या भागांसाठी] वेगवेगळे दिनांक नियत करता येतील.
- (४) तो प्रथमतः हंगामी कारखान्यांव्यतिरिक्त सर्व कारखान्यांना (शासनाच्या मालकीच्या कारखान्यांससुद्धा) लागू होईल.

* [परंतु, या पोटकलमात अंतर्भूत असलेली कोणतीही गोष्ट ज्यांच्या कर्मचाऱ्यास मुख्यत्वेकरून, या अधिनियमान्वये उपबंधित केलेल्या लाभांसारखे किंवा त्याहून अधिक चांगले लाभ अन्यथा मिळत असतील अशा शासनाच्या मालकीच्या किंवा त्यांच्या नियंत्रणाखाली असलेल्या एखाद्या कारखान्यास किंवा आस्थापनेस लागू होणार नाही.]

(५) समुचित शासन, महामंडळाशी विचार विनिमय करून व * [समुचित शासन हे राज्य शासन असेल त्याबाबतीत, केंद्र शासनाच्या मान्यतेने] या अधिनियमाचे उपबंध किंवा त्यांच्यापैकी कोणतेही उपबंध अन्य कोणत्याही आस्थापनेला किंवा कोणत्याही वर्गाच्या आस्थापनांना मग अशी आस्थापना, औद्योगिक, वाणिज्यिक, कृषिविषयक वर्गातील आस्थापनेच्या स्वरूपाची असो किंवा अन्य स्वरूपाची असो—लागू करण्याच्या आपल्या उद्देशाबद्दल सहा महिन्यांची नोंदीस शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे दिल्यानंतर तसे करू शकेल :

* [परंतु, या अधिनियमाचे उपबंध राज्याच्या कोणत्याही भागात अंमलात आणण्यात आले असतील त्याबाबतीत त्या राज्याच्या दुसऱ्या भागातील तशाच आस्थापनेला किंवा आस्थापनांच्या वर्गाला ते उपबंध आधीच लागू करण्यात आले असल्यास, उक्त उपबंध त्या भागातील तशा कोणत्याही आस्थापनेला किंवा आस्थापनांच्या वर्गाला लागू होतील.]

१. उद्देश व कारणे यांच्या निवेदनासाठी पहा—भारताचे राजपत्र, १९४६ भाग पाच, पृष्ठे ३१९ ते ३५७ आणि निवड समितीच्या अहवालासाठी पहा—भारताचे राजपत्र, १९४८ भाग पाच, पृष्ठे १२४ ते १५९.

२. १९५१ चा अधिनियम ५३, कलम २ याद्वारे “भाग ख राज्ये खेरीज करून” याऐवजी घातलेला “जम्मू व काश्मीर राज्ये खेरीज करून” हा मजकूर १९७० चा अधिनियम ५१, कलम २ व अनुसूची याद्वारे वगळण्यात आला (१ सप्टेंबर, १९७१ रोजी व तेव्हापासून).

३. दिनांकासाठी जोडपत्र पहा.

हा अधिनियम, १९५४ चा अधिनियम २० याच्या चौथ्या अनुसूचीद्वारे उत्तर प्रदेश राज्याच्या डेहराडून जिल्ह्यातील जौसर बावर परगण्यांवर आणि मिर्जापूर जिल्ह्यातील कायमपूर परिक्षेत्राच्या दक्षिणेकडील क्षेत्रांवर, १९५३ चा विनियम ७, कलम ३ व अनुसूची याद्वारे पाँडिचेरीवर आणि १९६३ ची विनियम ११, कलम ३ व अनुसूची याद्वारे गोवा, दमण, व दिव यांवर विस्तारित करण्यात आला आहे.

४. १९५१ चा अधिनियम ५३, कलम २ द्वारे “वेगवेगळ्या राज्यांसाठी” याऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला.

५. १९८९ चा अधिनियम २९, कलम २ द्वारे समाविष्ट करण्यात आले (६ फेब्रुवारी, १९९० रोजी व तेव्हापासून).

६. १९५१ चा अधिनियम ५३, कलम २ द्वारे “केंद्र शासनाच्या मान्यतेने” याऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला.

७. १९८९ चा अधिनियम २९, कलम २ द्वारे समाविष्ट करण्यात आले (६ फेब्रुवारी, १९९० रोजी व तेव्हापासून).

१[(६) हा अधिनियम प्रयुक्त असणाऱ्या एखाद्या कारखान्यातील किंवा आस्थापनेतील कामावर लावलेल्या व्यक्तींची संख्या ही, या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेल्या मर्यादितपेक्षा कोणत्याही वेळी कमी आहे किंवा तीमधील निर्माणाची प्रक्रिया विजेच्या सहाय्याने केली जाण्याचे बंद करण्यात आले आहे असे असले तरीही त्या कारखान्याचे किंवा आस्थापनेचे नियमन या अधिनियमान्वये होण्याचे चालू राहिल.]

व्याख्या.

२. या अधिनियमामध्ये, विषय किंवा संदर्भ यात काहीही प्रतिकूल नसेल तर—

(१) “समुचित शासन” याचा अर्थ, केंद्र शासनाच्या किंवा [रेल्वे प्रशासनाच्या] नियंत्रणाखालील आस्थापना किंवा मोठे बंदर, किंवा खाण किंवा तेलक्षेत्रे यांच्या संबंधात केंद्र शासन, व इतर सर्व बाबतीत राज्य शासन, असा आहे ;

* * * * *

(३) “प्रसवावस्था” याचा अर्थ, ज्यांच्या परिणामी जिवंत बालकाचा जन्म होतो अशा प्रसववेदना किंवा ज्यांच्या परिणामी गर्भारपणाच्या सव्वीस आठवड्यांनंतर बालकाचा—मग ते जिवंत असो वा मृत असो—जन्म होतो असा प्रसववेदना, असा आहे ;

(४) “अंशदान” याचा अर्थ, एखाद्या कर्मचाऱ्याच्या संबंधात प्रधान नियोक्याकडून निगम प्रदेय असलेली पैशाची रक्कम असा आहे आणि त्यामध्ये, या अधिनियमाच्या उपबंधानुसार कर्मचाऱ्याकडून किंवा त्याच्या वतीने प्रदेय असलेल्या कोणत्याही रकमेचा समावेश आहे ;

* * * * *

(६) “निगम” याचा अर्थ, या अधिनियमाखाली स्थापन केलेले कर्मचारी राज्य विमा निगम, असा आहे ;

१[(६क) “अवलंबित व्यक्ती” याचा अर्थ, मृत विमेदार व्यक्तीच्या पुढील नातेवाईकांपैकी कोणताही नातेवाईक, असा आहे ; ते असे :—

(एक) विधवा, औरस किंवा दत्तक अज्ञान मुलगा किंवा औरस किंवा दत्तक अविवाहित [मुलगी]
१[(एक क्) विधवा आई ;]

(दोन) विमेदार व्यक्तीच्या मृत्युच्या वेळी, तिच्या कमाईवर संपूर्णतः अवलंबून असल्यास वयाची अठरा वर्षे पूर्ण झालेली असून विकल असणारा औरस किंवा दत्तक मुलगा किंवा मुलगी ;

(तीन) विमेदार व्यक्तीच्या मृत्युच्या वेळी, तिच्या कमाईवर संपूर्णतः किंवा अंशतः अवलंबून असल्यास.

(क) आई किंवा वडील,—विधवा आई वगळून,

(ख) अज्ञान अनौरस मुलगा, अविवाहित अनौरस मुलगी अथवा विवाहित व अज्ञान असल्यास किंवा विधवा व अज्ञान असल्यास, मुलगी, मग ती औरस असो वा दत्तक किंवा अनौरस असो,

(ग) अज्ञान भाऊ किंवा अविवाहित बहिण किंवा अज्ञान असल्यास विधवा बहिण

(घ) विधवा सून,

(ङ) त्या व्यक्तीच्या एखाद्या पूर्वमृत मुलाचे अज्ञान अपत्य,

(च) त्या व्यक्तीच्या पूर्वमृत मुलीचे अज्ञान अपत्य, जर अशा अपत्याचे आईवडील जिवंत नसतील तर,

(छ) विमेदार व्यक्तीचे आईवडील जिवंत नसतील तर तिच्या वडिलांचे आईवडील ;]

(७) “रीतसर नियुक्त” याचा अर्थ, या अधिनियमाचे उपबंध किंवा त्याखाली केलेले नियम वा विनियम यांनुसार नियुक्त, असा आहे ;

१. १९८९ चा अधिनियम २९, कलम २ द्वारे समाविष्ट करण्यात आले (२० ऑक्टोबर, १९८९ रोजी व तेव्हापासून).

२. अनुकूलन आदेश १९५० याद्वारे “संघीय रेल्वेच्या” या ऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला.

३. १९८९ चा अधिनियम २९, कलम ३ द्वारे वगळण्यात आले (२० ऑक्टोबर, १९८९ रोजी व तेव्हापासून).

४. १९६६ चा अधिनियम ४४, कलम २ द्वारे हा खंड समाविष्ट करण्यात आला (२८ जानेवारी, १९६८ रोजी व तेव्हापासून).

५. १९८९ चा अधिनियम, २९, कलम ३ द्वारे मूळ मजकुराऐवजी दाखल करण्यात आले (२० ऑक्टोबर, १९८९ रोजी व तेव्हापासून).

६. वरील अधिनियमाच्या कलम ३ द्वारे समाविष्ट करण्यात आले (२० ऑक्टोबर, १९८९ रोजी व तेव्हापासून).

१[(८) "सेवाजन्य इजा" याचा अर्थ, विमायोग्य रोजगार सेवायोजन असलेल्या सेवेमधून आणि तिच्या उद्भवणाऱ्या अपघातातून किंवा व्यवसायजन्य रोगातून झालेली शारीरिक इजा, असा आहे,— मग तो अपघात किंवा व्यवसायजन्य रोग भारताच्या प्रादेशिक सीमांच्या आत किंवा त्या सीमांबाहेर घडलेला किंवा जडलेला असो.]

(९) "कर्मचारी" याचा अर्थ, हा अधिनियम ज्यास लागू आहे अशा कारखान्यामध्ये अथवा आस्थापनेमध्ये किंवा त्यामधील कामांच्या संबंधात मजुरीने कामावर ठेवलेली आणि—

(एक) प्रधान नियोक्त्याने कारखान्याच्या अथवा आस्थापनेच्या किंवा त्याच्या कामाशी आनुषंगिक असलेल्या किंवा प्रारंभिक काम म्हणून करावयाच्या किंवा त्याच्याशी संबंध असलेल्या कोणत्याही कामावर—मग असे काम कर्मचारी कारखान्यात करत असो, किंवा आस्थापनेमध्ये करत असो किंवा इतरत्र करत असो—थेट नेमलेली; किंवा

(दोन) सामान्यपणे, कारखान्यांच्या अथवा आस्थापनेच्या कामाचा भाग असलेल्या किंवा जे काम कारखान्यामध्ये अथवा आस्थापनेमध्ये चालवण्यात येणाऱ्या कामाच्या संबंधातील प्रारंभिक काम म्हणून करावयाचे असेल किंवा कारखान्याच्या अथवा आस्थापनेच्या प्रयोजनांशी आनुषंगिक असेल अशा कामावर निकटतम नियोक्त्याने किंवा त्याच्या मार्फत कारखान्याच्या अथवा आस्थापनेच्या परिवास्तूमध्ये किंवा प्रधान नियोक्त्याच्या किंवा त्याच्या एजंटच्या देखरेखीखाली नेमलेली; किंवा

(तीन) जिने एखाद्या व्यक्तीबरोबर सेवेची सविदा केलेली आहे आणि त्या व्यक्तीने पुर्वोक्त व्यक्तीची सेवा प्रधान नियोक्त्याला तात्पुरती उसनवारीने किंवा भाड्याने दिलेली आहे अशी, सेवा उसनवारीने किंवा भाड्याने दिलेली कोणतीही व्यक्ती, असा आहे.

१[आणि त्यामध्ये, कारखान्याच्या अथवा आस्थापनेच्या अथवा त्याच्या कोणत्याही भागाच्या, विभागाच्या किंवा शाखेच्या प्रशासनाशी किंवा कारखान्यासाठी अथवा आस्थापनेसाठी कच्चा माल खरेदी करण्याशी किंवा कारखान्याच्या अथवा आस्थापनेच्या उत्पादनांचे वितरण वा विक्री यांच्याशी संबंधित असलेल्या कोणत्याही व्यक्तीचा १[किंवा शिकाऊ उमेदवार म्हणून कार्यरत असलेली परंतु, शिकाऊ उमेदवार अधिनियम, १९६१ अन्वये किंवा आस्थापनेच्या स्थायी आदेशान्वये जी व्यक्ती शिकाऊ उमेदवार म्हणून कार्यरत नाही अशा कोणत्याही व्यक्तीचा] समावेश आहे, परंतु त्यामध्ये पुढील व्यक्तींचा समावेश नाही.]

(क) १[भारतीय] नौसेना, भूसेना किंवा वायुसेना यामधील कोणतीही व्यक्ती, किंवा

१[(ख) ज्या व्यक्तीचे वेतन (अतिकालिक कामाबद्दलचे पारिश्रमिक वगळून) १[केंद्र शासन विहित करील अशा वेतनापेक्षा] अधिक असेल अशी, अशा प्रकारे नेमलेली कोणतेही व्यक्ती :

परंतु, अंशदान कालावधीच्या प्रारंभानंतर कोणत्याही वेळी (पूर्वी नव्हे) ज्याचे वेतन (अतिकालिक कामाबद्दलचे पारिश्रमिक वगळून) दरमहा १[केंद्र शासन विहित करील अशा वेतनापेक्षा] अधिक असेल तो कर्मचारी त्या कालावधीच्या अखेरीपर्यंत कर्मचारी असण्याचे चालू राहील;]

(१०) "सूट मिळालेला कर्मचारी" याचा अर्थ, कर्मचाऱ्याचे अंशदान देण्यास या अधिनियमान्वये दायी नसलेला कर्मचारी, असा आहे;

१[(११) "कुटुंब" याचा अर्थ, विमेदार व्यक्तीचे पुढील सर्व किंवा कोणतेही नातेवाईक, असा आहे :—

(एक) विवाह साथी,

(दोन) विमेदार व्यक्तीवर अवलंबून असलेले अज्ञान औरस किंवा दत्तक अपत्य,

१. १९६६ चा अधिनियम ४४, कलम २ द्वारे मूळ खंडाऐवजी हा खंड दाखल करण्यात आले (२८ जानेवारी, १९६८ रोजी व तेव्हापासून).

२. वरील अधिनियमान्वया कलम २ द्वारे "परंतु त्यामध्ये पुढील व्यक्तींचा समावेश नाही" या मजकुराऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला (२८ जानेवारी, १९६८ रोजी व तेव्हापासून).

३. १९८९ चा अधिनियम २९, कलम ३ द्वारे समाविष्ट करण्यात आले (२० ऑक्टोबर, १९८९ रोजी व तेव्हापासून).

४. अनुकूलन आदेश, १९५० याद्वारे "हिज मॅजिस्ट्रीची" या शब्दाऐवजी हा शब्द दाखल करण्यात आला.

५. १९६६ चा अधिनियम ४४, कलम २ द्वारे मूळ उपखंडाऐवजी हा उपखंड दाखल करण्यात आला (२८ जानेवारी, १९६८ रोजी व तेव्हापासून).

६. १९८९ चा अधिनियम २९, कलम २९ द्वारे मूळ मजकुराऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला (२० ऑक्टोबर, १९८९ रोजी व तेव्हापासून).

७. वरील अधिनियमान्वया कलम ३ द्वारे मूळ खंड (११) व (१२) या ऐवजी हे खंड दाखल करण्यात आले (२० ऑक्टोबर, १९८९ रोजी व तेव्हापासून).

(तीन) जे पूर्णपणे विमेदार व्यक्तीच्या कमाईवर अवलंबून आहे आणि—

- (क) जो वयाच्या २१ वर्षापर्यंत शिक्षण घेत आहे ;
(ख) जो अविवाहित कन्या आहे ;

असे अपत्य ;

(चार) जे कोणत्याही शारीरिक किंवा मानसिक असामान्यता किंवा इजा यामुळे विकलांग झाले आहे आणि विकलांगता असेपर्यंत विमेदार व्यक्तीच्या कमाईवर पूर्णपणे अवलंबून आहे असे अपत्य,

(पाच) अवलंबित आई किंवा वडील, असा आहे ;

(१२) “ कारखाना ” याचा अर्थ, प्रसीमांसह ज्या कोणत्याही

(क) परिव्वास्तूमध्ये लगतच्या बारा महिन्यांमधील कोणत्याही दिवशी दहा किंवा अधिक व्यक्ती मजुरीने कामावर लावलेल्या आहेत किंवा कामावर लावलेल्या होत्या आणि जिच्या कोणत्याही भागात विजेच्या सहाय्याने निर्मितीची प्रक्रिया चालवण्यात येत असेल किंवा सर्वसाधारणपणे तशी चालवण्यात अशी कोणतीही परिव्वास्तू, किंवा

(ख) लगतच्या बारा महिन्यांमधील कोणत्याही दिवशी वीस किंवा अधिक व्यक्ती मजुरीने कामावर लावलेल्या आहेत, किंवा कामावर लावलेल्या होत्या आणि जिच्या कोणत्याही भागात विजेच्या सहाय्याविना निर्मितीची प्रक्रिया चालवण्यात येत असेल किंवा सर्वसाधारणपणे तशी चालवण्यात येते अशी कोणतीही परिव्वास्तू, असा आहे ;

परंतु, त्यात खाण अधिनियम, १९५२ (१९५२ चा ३५) याच्या प्रवर्तनाधीन असलेल्या खाणीच्या किंवा रेल्वेच्या रनिंग शेडचा समावेश नाही ;]

(१३) “ निकटतम नियोक्ता ” याचा, त्याने किंवा त्याच्यामार्फत कामावर लावलेल्या कर्मचाऱ्याच्या संबंधातील अर्थ, हा अधिनियम लागू होणाऱ्या कारखान्याच्या अथवा आस्थापनेच्या परिव्वास्तूमध्ये किंवा प्रधान नियोक्त्याच्या किंवा त्याच्या एजंटच्या देखरेखीखाली जे काम सामान्यपणे मुख्य नियोक्त्याच्या कारखान्याच्या अथवा आस्थापनेच्या कामाचा एक भाग असते किंवा कोणत्याही कारखान्यामध्ये अथवा आस्थापनेमध्ये चालवण्यात येणाऱ्या कामाच्या संबंधातील प्रारंभिक काम म्हणून करावयाचे असते किंवा कोणत्याही कारखान्याच्या किंवा आस्थापनेच्या प्रयोजनांशी आनुषंगिक असते असे कोणतेही संपूर्ण काम किंवा त्याचा कोणताही भाग पार पाडण्याची जबाबदारी जिने घेतली आहे ती व्यक्ती, असा आहे, आणि त्यामध्ये, ज्या व्यक्तीने तिच्याबरोबर नोकरीची संविदा केलेल्या कर्मचाऱ्याची सेवा प्रधान नियोक्त्यास तात्पुरती उसनवारीने किंवा भाड्याने दिलेली असेल त्या व्यक्तीचाही समावेश आहे. [आणि त्यात संविदाकारांचा समावेश आहे ;]

[(१३क) “ विमायोग्य सेवायोजन ” याचा अर्थ, हा अधिनियम लागू होणाऱ्या कारखान्यामधील अथवा आस्थापनेमधील सेवायोजन, असा आहे ;]

(१४) “ विमेदार व्यक्ती ” याचा अर्थ, या अधिनियमाखाली ज्याच्या संबंधात अंशदाने प्रदेय आहेत किंवा होती असा कर्मचारी असलेली किंवा असा कर्मचारी होती ती, व त्या कारणामुळे जी या अधिनियमाखाली उपबंधित केलेल्या कोणत्याही लाभांना हक्कदार असेल ती व्यक्ती, असा आहे ;

[(१४क) “ व्यवस्थापन अधिकारी ” याचा अर्थ, जी व्यक्ती अन्य व्यक्तीचा प्रतिनिधी म्हणून अशा अन्य व्यक्तीचा उदीम किंवा धंदा चालवण्यासाठी नियुक्त केलेली असेल किंवा कार्य करत असेल अशी कोणतीही व्यक्ती, असा आहे. पण त्यामध्ये, नियोक्त्याच्या अधीन एखाद्या व्यवस्थापकाचा समावेश होत नाही.

[(१४कक) “ निर्मिती प्रक्रिया ” या शब्दप्रयोगाला कारखाना अधिनियम, १९४८ यात नेमून दिल्याप्रमाणे अर्थ असेल ;]

(१४ख) “ गर्भपात ” याचा अर्थ, गरोदरपणाच्या सन्निधाच्या आठवड्यापूर्वी किंवा आठवड्यात कोणत्याही वेळी सगर्भ गर्भाशयातील गर्भ बाहेर पडणे, असा आहे ; परंतु, त्यामध्ये, जे गर्भपाताचे कृत्य भारतीय दंड संहिता (१८६० चा ४५) याखाली शिक्षापात्र आहे अशा कोणत्याही गर्भपाताचा समावेश नाही ;]

१. १९८९ चा अधिनियम २९, कलम ३ (सहा) द्वारे समाविष्ट केले (२० ऑक्टोबर, १९८९ रोजी व तेव्हापासून).

२. १९६६ चा अधिनियम ४४ कलम २ द्वारे हा खंड समाविष्ट करण्यात आला (२८ जानेवारी, १९६६ रोजी व तेव्हापासून).

३. १९८९ चा अधिनियम, २९, कलम ३ (सात) द्वारे (१४कक) हा खंड समाविष्ट करण्यात आला (२० ऑक्टोबर, १९८९ रोजी व तेव्हापासून).

